

Bankalar faizlerin yükselmesini mi istiyor?

2016-10-10 11:12:56

Türkiye’de bazıları “faiz lobisi” diye tabir ettikleri bankacılık kesiminin sürekli yüksek faiz istediğini, faizlerin yükselmesinin bankacılık kesiminin işine geldiğini düşünüyor. Faizlerin düşmesini eleştirenler “faiz lobisinin adamı” olmakla suçlanıyor vs. Birçok kişi bu görüşü kolaylıkla kabul etse de aslında bu görüşün gerçeği yansıtıp yansıtmadığı oldukça tartışmalı.

Bu konuda bir şeyler söylemeden önce en temel bankacılık kitaplarında yer alan iki konunun altı çizilmeli:

- 1- Bankalar finansal piyasalardaki bir aracı kurumdur. Piyasadaki diğer araçlar gibi birisinden (tasarruf sahibi) alıp, diğerine (yatırımcı) satarlar. Alış fiyatı (mevduat faizi) ile satış fiyatı (kredi faizi) arasındaki farktan kar elde ederler.
- 2- Bankaların en önemli fonksiyonlarından biri vade dönüşümüdür. Bankalar kısa vadeli olarak topladığı fonları uzun vadeli fonlara çevirirler. Örneğin, Türkiye’de 31.12.2015 itibariyle toplam mevduatın yarısı 1-3 ay, toplam kredilerin ise yarısı 1 ve daha uzun yıl vadeli (Bu bilgiler Türkiye Bankalar Birliği tarafından yayınlanan Bankalarımız 2015 kitabından alınmıştır)

Buna göre, şunları söylemek mümkün:

- 1- Faiz bankanın hem alış hem de satış fiyatını değiştiriyor.
- 2- Ancak, alış fiyatındaki değişim satış fiyatındaki değişimden daha hızlı.
- 3- Bu nedenle, -sanılanın aksine- faizlerdeki yükselme karları yükseltmiyor, düşürüyor.

Bir örnek ile anlatırsak, olay şöyle gelişiyor. Dört banka mudisi (A, B, C, D) bankaya % 10 faiz ile 3 ay vadeli 25’er bin TL yatırıyor. Banka, mudilerden topladığı 100 bin TL’yi müşteri E’ye % 11 faiz ile 1 yıl vadeli olarak kredi veriyor. Amaç bu işlemde %1 kar elde etmek. Varsayalım, 3. ayın sonuna gelindiğinde faizler %12’ye yükseliyor ve mudilerin dördü de (A, B, C, D) paralarını çekmek istiyorlar. Bankanın paraları ödeyebilmesi için başka mudilerden para bulması gerekiyor. Yeni mudileri ikna edebilmesi için onlara %12 faiz teklif etmeli. Çünkü piyasa faizi bu düzeyde. Ancak vadesi dolmadığı için kredi verdiği kişiden talep ettiği faizi değiştirmesi mümkün değil. Bu durumda bankanın karları azalacaktır. Çünkü maliyetleri yükselmiştir.

Aslında, olay bundan biraz daha karmaşık. Bankaların karlarının esas kaynağı fon alım satımı olsa da başka kalemlerden de kar elde ediyorlar. Ayrıca, vadeler ne olursa olsun bazı kredi anlaşmalarında bankaların kredi faizini değiştirmesi için vadenin sona ermesini beklemesi gerekmiyor vs. Ancak şunu söylemek yanlış olmaz: Faizlerin yükselmesi bankaların hem gelirlerini hem de maliyetlerini yükseltecektir. Bunun sonuçta karları nasıl etkileyeceği vadelerin (faizi değiştirme sürelerinin) uzunluklarına bağlıdır. Eğer bankaların varlıklarının vadesi yükümlülüklerinden uzun ise faizlerin yükselmesi karları azaltacak, tersi durumda ise karlar artacaktır.

HOMOEKONOMİKUS :: Murat Çokgezen

Bankalar faizlerin yükselmesini mi istiyor?

Peki, bu kâğıt üzerindeki tartışmaların ötesinde bu konuda yapılmış ampirik çalışmalar ne diyor? Bu konuda internette kısa bir tarama yaptım. Türkiye ile ilişkili bir çalışma bulamadım. Yani, çoğu zaman olduğu gibi, biri kafadan bir şey sallıyor. İman edenler de onu izliyorlar. İngilizce taramada ise hemen karşıma çıkan bir makale[1] -1961-1978 yılları arasında 75 ABD bankası verilerine bakarak- faiz oranlarındaki değişimin bankaların karlarını etkilemediğini gösteriyor.

Sonuç olarak, faiz oranlarındaki yükselmenin bankaların işine yarayacağı tezi ne temel iktisat bilgisi ile uyumlu ne de ampirik verilerle destekleniyor.

[1] Mark Flannery tarafından yazılmış "How do changes in market interest rates affect bank profits?" başlıklı makale.